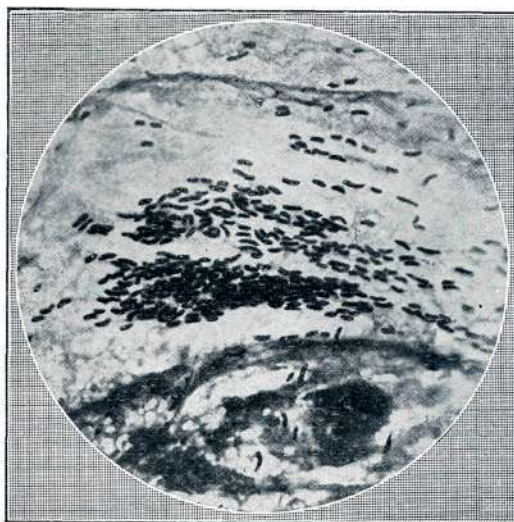

doživljajev tako bogato in poučno vsebino, bodisi prezanimivi opis bitke pri Lule Burgasu in strašni pobeg Turkov, ki je bil sila podoben francoskemu begu iz Rusije l. 1812., ali prizore v turških vrstah, kjer je divjala kolera, ali pa imenitne epizode, ki jih je doživel pisatelj, tavajoč po bojišču kot tipični Anglež iz knjig, kako je skuhal kakao sestradanemu turškemu poveljniku Abdulah paši itd. Prepoučno je poglavje o turški vojski pred bojem, ki kaže vse napake turške vojaške uprave in vodstva, in značilno je, kako se vsi poročevalci očitvidci ujemajo v tem. — Z veseljem vzame čitatelj v roke drugo delo — naštevamo jih po abecednem redu pisateljev, ne kronološko — namreč: Herbert F. Baldwin: *A War Photographer in Thrace*. Založil T. Fisher Unwin, London 1913. Strani 312, vel. 80. Cena 5 šilingov net. Anglež ljubi po zunanosti lepo knjigo; ta je ena najlepših in izborne fotografske slike, 36 po številu, niso edino, kar jo krasi. Neka posebnost je, da kažejo slike vseh navedenih in drugih knjig velik del turških vojakov v precejšnji starosti. Ena najznačilnejših je ona v tej knjigi, ki nosi naslov: »Tepen!« in ki je tudi v zlatu vtisnjena v platneno vezavo. Star vojak svojih 50 let, majhne postave, v dolgem plašču, čudnem obuvalu, s puško počez čez hrbet, stopa potrtega obupnega obraza počasi dalje. Avtor ni samo vojni fotograf — nova prikazen med vojnimi poročevalci — ampak tudi bister opazovalec in mikaven pripovedovalec. Posebno zanimivo je opisan prehod poražene, bežeče turške vojske čez kameniti most pri Karistiranu, in pretresljive fotografske slike tega prehoda v tej knjigi in drugod bodo slovele v zgodovini kot one prehoda Francozov čez Berezino. — Nadaljnje delo je: Noel Buxton, M. P., *With the Bulgarian Staff*. Smith, Elder and Co. London 1913. Str. XVI + 165, 80. Cena 3 šilinge. 6 d. net. Ta knjiga je med vsemi izišlimi edina svoje vrste. Pisatelj namreč ni časnikarski vojni poročevalec, ki našteva v prvi vrsti vse svoje v vojski mogoče doživljaje, ampak je odličen politik, ki se predvsem bavi z vojsko samo. Ime Noela Buxtona je dobro znano med Jugoslovani, kajti pisec, član angleškega parlamenta, je predsednik slovitega Balkanskega komiteja v Londonu. Ker si je to društvo s svojim plemenitim namenom in uspešnim delovanjem pridobilo velikih zaslug za balkanske Jugoslovane, je dobil Noel Buxton s svojim bratom Rev. Haroldom Buxtonom posebno dovoljenje od generala Savova, da spremljata bulgarski generalni štab za časa operacij na bojišču. Pisec je tako bival v najbolj kritičnih dneh pri glavi bulgarske vojske, ko je vodila najbolj odločilne boje cele vojske, in zbog tega je ta knjiga prav posebne vrednosti. V enem prejšnjih svojih del (*Europe and the Turks*, prva izdaja 1907, druga, pomnožena koncem 1912. Cena 1 šiling) je pisatelj podrobneje obravnaval razmere v evropski Turčiji, ki so morale dovesti do sedanje vojske, v pričujočem pa piše o vojski kot politik in kot človek. Bojev samih ne opisuje, ker jih ni videl, a opisuje vse grozote bojišča malo po boju, dostikrat nezadostni pokop mrtvih, pa razdejanje umikajočega se sovražnika. Grozoviti in pretresljivi so prizori, ki jih je doživel z ranjenci. Ker je primanjkovalo zdravnikov, je pisec z bratom vred zavihal rokave ter pomagal oskrbovati rane. Omamljivih sredstev niso rabili in ranjenci so pri polni zavesti z največjo srčnostjo prenašali naj-

večje operacije. Piscu so se smilili in jim je izkušal pomagati v tem oziru, a prihitel je zdravnik, rekoč: »Ne tratite časa...« Še več so trpele ženske in otroci, izpočetka od grozovitosti turških vojakov, pozneje pa od lakote in pomanjkanja. Kot politik se naravno bavi tudi s politično platjo vojske, a njegovih zanimivih izvajanj naravno ni mogoče niti nakratko omeniti. Knjiga ima 22 fotografskih, posebno zanimivih slik. — Prvi opis vojske je prinesla knjiga: *Adventures of War with Cross and Crescent*. By Philip Gibbs and Bernard Grant. Založil Methuen and Co. London, 1. in 2. izdaja dec. 1912. Strani VII + 241, 80. Cena 2 šilinga net. Prvi pisec je zastopal časopis *The Graphic* pri bulgarski vojski, drugi pa dnevnik *The Daily Mirror* pri turški vojski, oba pa poročata o svojih doživljajih, kakor je posel časnikarskih vojnih poročevalcev. Zanimivo je popisovanje prvega o pripravah in organizaciji vojnega ustroja v Srbiji in Bulgariji, o bitki pri Kumanovem, o strahu, ki so ga

BACIL KOLERE.

imeli Turki pred napadi z bajoneti, pa o lesenih krogljah, ki so jih našli pri turških vojaki, dalje o Lule Burgasu, obleganju Odrina, pa o bojih z bulgarskim cenzorjem, ki je zadržaval vse poročevalce od bojišča. Njegov tovariš Grant je bil bolj srečen, kajti bil je priča turškega pobeга po bitki pri Lule Burgasu, ko so tudi angleški poročevalci pobegnili od turškega mentorja, ki je bil pridodeljen časnikarjem, in je bil pri Čataldži, ko je najbolj divjala kolera. Da poživljajo to zanimivo pripovedovanje znamenite fotografske slike, 26, je samoposebi umevno. — Drugi veteran med angleškimi časnikarskimi vojnimi poročevalci je major Lionel James, ki je zastopal londonske *The Times*. Spisal je: *With the Conquered Turk*. Založil Th. Nelson and Sons. London 1913. Str. 370, 80. Cena 2 šilinga net. Knjiga ima 8 slik in 1 črtež. James je bil pri turški vojski in ker je odličen vojak, je njegov popis, dasi šaljiv in sarkastičen, bolj vojaški. Različni dogodljaji kažejo, da se tudi v vojski marsikaj smešnega pripeti. — Posebno zanimanje je vzbudila knjiga: *With the Victorious Bul-*